

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

3. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в закладі освіти. – Режим доступу: <http://uchni.com.ua/informatika/55264/index.html>
4. Соціальна адаптація дітей з особливими потребами. – Режим доступу: <http://inclusive.ostriv.in.ua/publication/code-58B75F76EAC55/list-2A89DA0F727>
5. Турищева Л.В. Діти з особливостями розвитку в звичайній школі. – Х. : Видавнича група «Основа», 2011. – С. 82-92.
6. Турищева Л. В. Корекційна робота соціального педагога. Ігри та вправи. – Х. : Видавнича група «Основа», 2012. – С. 11-14.
7. Турищева Л.В. Увага! Особливі діти. – Х. : Видавнича група «Основа», 2011. – 128 с.

Кисіль Т. О.*

ЗАОЧНІ ПОДОРОЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті обґрунтовано доцільність використання заочних подорожей на уроках у спеціальній школі для підвищення пізнавальної активності та розвитку комунікативної компетентності дітей.

Уміння спілкуватися, висловлювати власні думки, обмінюватися інформацією є необхідним для життя у соціумі, успішної самореалізації.

Огляд психолого-педагогічної літератури показав, що проблема комунікативних здібностей в учнів з особливими освітніми потребами перебуває у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців. Це викликано рядом причин, по-перше, це – загальний зростаючий інтерес до категорії спілкування, що здійснює великий вплив, зокрема, на зацікавленість проблемою комунікативних здібностей, по-друге, довгий час шкільна освіта основну увагу приділяла розвитку здібностей предметно-пізнавального характеру, не акцентуючи увагу на важливості міжособистісної взаємодії [2]. Нині формування комунікативної компетенції дитини – одне з найважливіших завдань шкільної освіти. Особливо це стосується освіти дітей з особливостями розвитку.

Для цих дітей характерні мовленнєва замкненість, намагання ухилитися від спілкування. Причини такої слабкої мовленнєвої активності дуже різноманітні. Зокрема значну роль тут відіграють загальна психічна млявість, а також невміння орієнтуватися в умовах спілкування, утруднення сприймання та усвідомлення мовлення співрозмовника, сором'язливість тощо. Вагомим моментом, що ускладнює всі ці причини, є недостатня мотивація їхнього мовлення, особливо під час спілкування з незнайомими людьми.

Подолання цих явищ, формування комунікативної компетентності учнів з особливими освітніми потребами відбувається насамперед під час вивчення рідної мови.

* © **Кисіль Т. О.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Провідним принципом навчання рідної мови є розвиток зв'язного мовлення. Основна мета навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції. Мовлення, як один із видів людської діяльності, що потребує специфічних умінь, розглядає психолінгвістика. Останнім часом учені виокремлюють компетентнісний підхід до навчання мови, що забезпечує формування низки компетенцій, якими має оволодіти кожний мовець. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти виділяють загальні компетенції (знання світу, соціокультурні знання, практичні вміння і навички) та лінгвістичні, комунікативні [1].

Психологічні аспекти проблеми формування мовленнєвої компетенції відображені в працях Л. Щерби, Л. Виготського, М. Жинкіна, І. Синиці. Педагогічні і методичні питання її формування розробляли й сучасні вчені: В. Бадер, О. Біляєв, Т. Ладжинська, М. Пентиліук, Л. Мацько, Г. Шелехова, В. Мельничайко, А. Курінна, Н. Голуб, М. Василик, О. Паршикова.

Мета статті – показати доцільність використання на уроках заочних подорожей як засобу розвитку комунікативної компетентності учнів спеціальної школи.

Дітям з особливостями розвитку легше створювати висловлювання на побутові теми. А ось в умовах словесних вправ – важче. Тому для активізації мовленнєвої діяльності доцільно використовувати заочні подорожі за допомогою Інтернету.

Заочні подорожі – це штучно створювана життєва або проблемна ситуація, яку ми відтворюємо, тим самим переносючи реальну життєву проблему в ігрову діяльність.

На нашу думку, гра є одним з найголовніших засобів розвитку комунікативних здібностей.

Плануємо велику подорож до певної країни приблизно раз на місяць. Насамперед, можна виділити такі етапи підготовки:

- Добираємо лексику до певної теми, працюємо над конструкціями «запитання – відповідь».
- Працюємо над стереотипними фразами, які використовують у різних комунікативних ситуаціях.
- Працюємо над власне діалогічними висловлюваннями.
- Моделюємо ситуації.
- Переглядаємо зображення з веб-камер в режимі он-лайн. Діти готують запитання один одному.

Вважаємо, що необхідно створювати такі умови, за яких учні змушені говорити. Наявність об'єкта спілкування є обов'язковою вимогою. Для учнів найбільший авторитет – це вчитель. Тому зразкове мовлення вчителя – приклад для наслідування.

Так само, навчаючи дітей складати діалог, учитель спо-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

чатку сам дає зразок діалогу, розбирає його з учнями, пояснює, чому саме так краще скласти ту чи іншу репліку. Коли ми вчимо дітей спілкуватися, необхідно також кілька разів дати їм зразки діалогів, які використовують у певних ситуаціях, розібрати разом з учнями кожну репліку, з'ясувати, наскільки цей діалог відповідає темі; учитель на зразках окремих речень з даного діалогу вчить дітей складати речення стисло, але чітко, ясно, граматично правильно. У результаті такої роботи учні зрозуміють ті вимоги, що їх ставить учитель перед ними, самі поступово навчаться викладати свої думки в усній і письмовій формі.

На початку уроку пропонуємо скласти сенкан на тему «Подорож».

*Цікава, пізнавальна
Вабить, захоплює, надихає
Заочна подорож в Голландію*

Постановка і вирішення завдань пізнавальної теми уроку сприяє не тільки кращому запам'ятовуванню вивченого, а й розвиває інтелектуальні й творчі здібності учнів, виробляє навички самоосвіти. Різні завдання комунікативного характеру спрямовують учнів на засвоєння певних знань, формують уміння і навички створювати власні висловлювання.

Перший діалог складаємо на тему «У літаку». Напередодні ми вже провели словникову роботу, вивчили нові слова: *стюардеса, ланч, салон, ілюмінатор*. Діти складають діалог у парах. Тут же доцільно провести диференційовану роботу: картки найбільш слабким учням – слова, фрази, схеми діалогів. Обов'язково розігруємо діалог «на публіку».

Можна запропонувати низку таких завдань:

1. Прослухайте діалог, складіть із сусідом аналогічний.
2. Прослухайте діалог і в паузах повторюйте репліки його учасників.
3. Прослухайте початок діалогу, розширте і доповніть останню репліку одного з його учасників.
4. Прослухайте діалог, перекажіть його у формі монологу.
5. Прослухайте репліки одного з учасників діалогу. Слухаючи вдруге, в паузі після реплік дайте відповіді за іншого учасника діалогу.
6. Прослухайте початок діалогу, запропонуйте його продовження разом з іншим учнем.

Таким чином діти вчать не тільки правильно й точно формулювати запитання, але й давати чіткі, змістовні відповіді.

Далі пропонуємо скласти уявний маршрут. На дошці записані слова: *аптека, готель, таксі, автобус, банк, лікарня*.

Темп діяльності на уроці переважно високий. Щоб продуктивність праці не знижувалась, доцільно провести фізхвилинки, які також пов'язані з подорожжю. Наприклад:

– Уявіть, що ми подорожуємо на автобусі вулицями Амстердаму. Ви бачите людей? Помахайте їм, привітно посміхніться.

Усю цю роботу проводимо не на одному уроці. На уроках мови вивчаємо лексику. На уроках літератури при вивченні

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

біографії письменника, звертаємо увагу, де він народився. Створюємо пошуківі групи дослідників, які підбирають цікавий матеріал. Працюємо в тісному контактi з усіма вчителями, які викладають у класі. Таким чином, подорож до країни відбувається в комплексному вивченні географії, культури, історії.

На нашу думку, проведення уроків-подорожей не потребує від вчителя якоїсь глобальної підготовки. Достатньо виділити на уроці 3-5 хвилин, щоб розказати учням цікавинки з особливостей клімату, історії чи культури певної країни.

Завдяки цій роботі в учнів виробляються звички використовувати ввічливі слова, правильно поводити себе за столом, бути чемними. Використовуємо набуті знання під час екскурсій до театру, музеїв. Дитину треба навчати самоорганізації, тому більшість завдань спрямована на самостійне виконання роботи, але обов'язково з дотриманням режиму навантаження. Щоб не перевантажувати учнів, подаємо матеріал дозовано. Використовуємо яскраві дидактичні матеріали для підвищення пізнавальної активності. А для поліпшення продуктивності уроку пропонуємо:

1. Чітко організувати зміну видів роботи. Обов'язково забезпечити рухову активність.

2. Дозволити учням вибрати в класі те місце, де зручно робити певні завдання.

3. Написати листівку-привітання з далекої країни.

Зазначимо, що така форма роботи, як заочні подорожі, навчає дітей розпочинати і вести діалог та дає можливість відпрацьовувати елементи мовленнєвої і соціальної поведінки в різних комунікативних ситуаціях. Діти вчать бути толерантними, допомагати один одному.

Отже, заочну подорож намагаємось будувати так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, щоб учні успішно оволодівали і монологічним, і діалогічним мовленням; спираючись на знання про ситуацію спілкування, набували культури мовлення. Комунікативна діяльність здійснюється під час розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань, розташованих у порядку зростання їх складності.

Вважаємо, що заочні подорожі на уроках відіграють важливу роль у підвищенні пізнавальної активності й розвитку комунікативної компетентності учнів з особливими освітніми потребами.

Література:

1. Гляненко К. А. Розвиток комунікативних здібностей на уроках української мови [Електронний ресурс] / К. А. Гляненко. – Режим доступу: http://www.kspu.kr.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1239:2014-05-17-13-25-12&catid=69:-2&Itemid=232&lang=uk
2. Кузьменко В. У. Теоретичний аналіз проблеми розвитку комунікативних здібностей підлітків / В. У. Кузьменко, Г. А. Міськова // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2012. – Вип. 10. – С. 95-102.